

Anna Světlíková

Typologie Jonathana Edwardse jako rétorika

Abstrakt disertační práce

Disertace zkoumá vybrané typologické spisy novoanglického teologa, myslitele a kazatele Jonathana Edwardse (1703-1758). Typologie je především křesťanská exegetická metoda, která spojuje Starý a Nový zákon na základě předobrazujících analogií. Edwards typologický princip rozšiřuje na přírodu a prohlašuje, že svět a obecná lidská zkušenost obsahují typy nebo obrazy božských věcí, že tyto typologické souvislosti objektivně existují a věřící člověk je může objevovat. Disertace se zabývá rétorickým aspektem Edwardsovy přírodní typologie a rétorickou formou typu ve vztahu k dalším tropům, konkrétně emblému, symbolu a alegorii. Tím se zároveň věnuje vztahu Edwardsových textů a romantismu a pokouší se zpřesnit stávající interpretace. Interpretační tradice Perryho Millera vykládá Edwardse jako předchůdce transcendentalismu a romantismu, přičemž jeden z argumentů uvádí, že právě jeho přírodní typos předjímá romantický symbol. V obecnější rovině práce identifikuje a snaží se překonat některé stávající metodologické limity v edwardsovském bádání (Edwards bývá nejčastěji interpretován z pohledu teologie nebo historie náboženství a idejí) a v rané americké literatuře, která je příliš často zkoumána odděleně od novějších literárně kritických směrů. Metodologicky práce navazuje především na dekonstruktivistickou rétorickou kritiku yaleské školy (Paul de Man, J. Hillis Miller, Jacques Derrida), ale zohledňuje také širší historickou perspektivu (dějiny typologie, vztah typologie a alegorie).

Rétorická interpretace Edwardsovy přírodní typologie poukazuje na některá napětí, která jeho teorie inherentně obsahuje; pomocí některých Derridových prací jsou tato identifikována jako součást širšího problému vztahu filozofie a metafory. Performativní povaha Edwardsovy typologie je rozebírána na pozadí teorie řečových aktů J. L. Austina a její kritiky, kterou provedli Derrida a Hillis Miller. Díky tomu je možné posunout debatu o Edwardsově typologii za přetrvávající teologicko-epistemologickou kritiku subjektivnosti jako hlavního problému Edwardsovy teorie. Otvírá se zároveň možnost interpretovat, za pomoci Hillise Millera, Edwardsovu typologii jako podobenství. Práce se dále zabývá rétorickou formou typu jakožto tropu a zkoumá ji v souvislosti s renesančním emblémem (jak jej popisuje Peter Daly a další), s vrcholnou renesanční alegorií (jak ji popisuje Michael Murrin) a s raně romantickou alegorií (jak ji popisuje Paul de Man). Největší rozdíly se ukazují ve srovnání typu s vrcholnou renesanční alegorií, naopak se ukazuje výrazná formální i historická podobnost mezi typy a emblémy. Tato rétorická interpretace Edwardse však poukazuje také na určité inherentní tendence a implikace, které jím předkládané spojení mezi přírodním světem a osobností problematizují; v tomto smyslu se otvírá souvislost mezi typem a raně romantickou alegorií. Zasazením Edwardsovy přírodní typologie do tohoto teoretického kontextu práce nastiňuje možnost zkoumání vrcholných textů americké koloniální literatury v širším teoretickém pohledu, než umožňují některé stávající interpretace americké intelektuální historie a rané americké literatury.